

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdex Magistratvs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. IV. De Castitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

CAPVT IV.

De Castitate.

1. **V**T Iuuentus bene adolescat in ætatem Reip. vtilem, inter summa præcepta referenda est obseruantia castitatis: Sacræ siquidem & prophanæ historiæ omnium sæculorum & gentium plene sunt funestis cædibus, excidiis urbium, vastationibus prouinciarum à libidine inuectis. Hispaniam solam testari lubet, vbi vir nobilis ignominiam filie à rege illatam vindicare volens, Saracenos inuitauit, qui victimas violatæ pudicitie vltra septies centena Christianorum millia immolarunt. totamque ditionem ad montes vsque Pyrenæos occuparunt, & tot sæculis infederunt, vt vix patrum nostrorum memoriâ reliquie sunt eiecte.

Vix Remp. inuenies imperio deiectam, in qua non prius bonos mores libido prostrauerit.

*Aspice latè basam totam
Florentes quondam luxus quas verterit vrbes.*

2. Itaque pudicitiam magnæ curæ in Republ. esse conuenit, & maximè vt iuuentus ab iis omnibus remoueatur, quæ corrumpere animum possint. nam, vt inquit Cicero l. 4. Tusculan. qui se precipitauit, sustinere se cum velit non potest. qui semel pudorem profigauit, difficilè se aut numquam ad probitatem reuocat. violentum hoc malum est, vix arbitrio libertatem relinquit: intellectum porrò adeò obtenebrat, vt vix potestatem iudicandi reliquam faciat. Vnde rectè Claudianus:

Sed quia cæcus inest vitii amor, omne futurum

Despicitur, suadentque breuem presentia fructum,

Et ruit in vetitum damni securâ libido.

Libido, inquit Augustin. luxuria ita totum corpus interius & exterius sibi vendicat, & totum commouet hominem affectu animi & appetitu carnis coniuncto, vt sequatur voluptas omnibus corporis voluptatibus maior, ad eius tamen peruenitur extremum, vt pænè omnis acies, & vigilia cogitationis omnis obstruatur.

Ex aduerso Minerua pudica fingitur, & Musæ virgines. comitatur non modò, sed conseruat sapientiam castitas, abstinèatur ab iis omnibus, quæ mouere in malum possint, absint cuiuscumq; generis irritamenta malorum, amoueatur ignis à stipulis, alioquin denunciatur certissimum incendium. remoto satellitio mitius sæuit malum. sine Cerere, & Baccho friget Venus.

1.
Mala à libidine.

2.
Iuuentus remouenda à corruptelis.

Venus. vnde rectè apud Plutarchum, in *Abbacon*. Quo pacto, inquit Geladus, *Spartæ existit adulter, in qua diuitiæ, deliciae & corporis adscititijs cultus probro habentur; contra verecundia, modestia, atque obediens magistratibus debita observatio decori, laudibus dantur?*

Igitur spectacula quæ bonis ac pudicis moribus obsunt omnino ex *Repub.* tollantur, eaque retineantur dumtaxat, quæ ad virtutem excitant. Nihil est, inquit Seneca, tam damnosum bonis moribus, quam in aliquo spectaculo desiderare: comedie tragædiæque ita representant scelera, ut doceant.

Sanctè Constantinus cruenta spectacula & gladiatores prohibuit. *l. cruenta C. de gladiat. l. 11.* Arcadius & Honorius Maximæ ludos antè prohibitos restituerunt, *l. clementiæ de Maiuma l. 11.* ita tamen, inquit, ut seruetur honestas, verecundia castis moribus perseveret. non ergo amatoriam cantentur, & turpia, aut obsceni motus corporum choreis & saltationibus efferantur. *c. 19. dist. 34.* turpiloquium & libidinosi gestus, illecebræ sunt voluptatum, & pronubi iacula cordi infigunt, numquam non cruenta, quæ penetrabilibus numquam extraxeris, vel si extraxeris, non antequam è cuspide venenum biberint.

Proinde histriones, præsertim exteri, & ex corruptis regnis aduenç cantissimè coercendi sunt.

Nil factum dictum, visulse ea timina tangat, intra que puer est, id est, puræ animæ, noxiæ & plus quam Regio veneno inficiantur. plus quam enim Basilisci visus spectacula intoxicant, & quamuis

Segnius irritant animos dimissa per aures, quam que sunt oculis subiecta fidelibus, Irritant tamen, nec idèò negligendum aconitum, quia aliud venenum reperitur eo subtilius. Vtrumque enim præsentem mortem per aurium oculorumque fenestras inducit. quid interest spiculo tactus an hastâ moriaris, si moriaris tamen? Igitur magistratus ea omnia spectacula, atque ludos prohibeat, quibus puræ animæ infici possunt. Sanctissimè Principes nostri vetuerunt comedias, tragædiasque vllas exhiberi, vel mutas etiam repræsentationes aut cantilenas sine præuia censorum visitatione & admissione: qui non tantum in verba, sed & modos & gestus inquirant.

Et ne faciliores in admittendo sint Iudices, nihil pro spectaculorum licentia ab histrionibus accipere decet, nec turpi colludio querere pretia aliorum, *l. quicquid. C. publico lertitiæ lib. 12.* nec si ipsi ludos ament, duos aureos excedere in eorum

expensis. l. finali C. Theod. de expens. ludor.

3. Enimuero quia chorearum spectaculorumque olim magna fuit impuritas, Clero sane illorum aspectu fuit interdictum, *Maxime clerus ab his abstineat.* c. 19. distin. 54. & lectione, c. 2. distin. 37. c. 3. distin. 35. quia in uno se ore cum Iouis laudibus Christi laudes non capiunt. & Hieronymus, c. 4. distinc. 35. Ecclesie Principes, inquit, qui deliciis affluunt, & inter epulas atque lascivias pudicitiam servare se credunt; propheticus sermo describit, quod eiiciendi sunt de spatiosis domibus, lautisq; conuiuiis, & multo labore epulis conquestis, & eiiciendi propter malas cogitationes, & opera sua.
6. Ceterum ut declamationes aliquę Scholasticę exercitationes admittendę sunt, ita & comędię latinę & pudicę scriptę, & quę verecundę agantur à studiosa iuuentute. His enim actionibus formantur ad publicas functiones in futurum; sine illis causarum patroni, Oratores, Concionatores, Magistratus perfecti non existunt. *Latine comędię probantur.*
7. Quin etiam collegia quędam per has hęresen & belli turbas intermorta Principes nostri resurgere permiserunt, eā inter ceteras lege, nequid repręsentent nisi ritę approbatum, atque aliquis ę clero atque senatu curam habeat, inspiciatq; nequid agitetur, quo religio, mores, Resp. damnũ capiat. quā sane cautione adhibitā liberalia hęc exercitia succisuis horis permilla, & honestę auditores recreare, & à potibus & tabernis auocare possunt. *Nec reijciuntur vernacula, pudica, cauta.*
8. Ceterum obseruari conuenit, ne dum vernaculo sermone comędię recitantur, argumentum ex litteris sacris sumatur. alioquin enim facilis lapsus est in irreuerentiam diuinę Scripturę, illiusve abusum, aliaque incommoda: ob quę Concilium Trid. lectionem Bibliorum vernaculorum passim vetuit. & iam pridem Innocentius III. Gallicam sacrorum librorum translationem non permittendam passim laicis & fœminis statuerat; Azor. mor. lib. 8. c. 26. n. 4. & Alexander IV. disquisitionem fidei publicę vel priuatim laicę personę interdixit. c. 2. §. 1. de hęret. in 6. *Et circa argumenta sacra.*
9. Generatim porrò obseruandum permissis comędiis, ut ea argumenta iis verbis tractentur, quibus in odia vitiorum, virtutumque amorem auditores trahantur, nec gestus, nec incessus oculos vel aures incestent, non blandę proposita vitia illuciant, sed horridę tractata deterreant, aut amantium affectus ne bono quidem fine repręsententur, nisi obiter, & in transfusu, ne si hęreat in amoribus animus, inficiatur vitio, antequam,

quam catastrophem exaudiat. dicere, audire, facere breui distant intervallo. lepores, & sales sint honesti, joci liberales, nō maleuoli, non turpes. mulier ne scenam ingrediatur, absit à theatro, quantū fieri potest, schema muliebre, nihil sit inuerecundum, nihil indecorum, & argumenta & stylus honestus sit, politus, eruditus, liberalis indolis index: omnis actio comiter grauis, & quæ in omni persona ciuiles mores doceat: ne cui contingat, vt quàm minimè tunc homo sit, quàm cū inter homines fuerit; omnia tendant in ædificationem, nihil in destructionem.

Per legem Iuliam *de adult. & stup.* fatis pœnarum coërcendis libidinibus positū fuit, vt nec actus, nec conatus, non sollicitatio, non interpellatio etiā sine effectu sceleris, non comitis abductio, & corruptio, nec quidquā impudicitie gratiā factum extra pœnam fuerit, quo matrona, aut virgo tentaretur. quin imò leges infames adulteros, in turpitudine domi deprehensos occidere permiserunt, *l. marito D. de adult.* quod & Iustin. auxit, permittens ei occidere illum, quem suspectum habet, si ter testato ipsi denuntiauerit, ne cum vxore versaretur, & is repertus esset spreuisse denuntiationes in loco ad suspicionem huius turpitudinis apto. sin autem maritus alio in loco, in quo huiusmodi suspicio minimè esse possit, cum vxore versantē illū reperit, debet custodire, vel tradere eum Iudici. secundum constitutionē *Nov. vt liceat matri & auia* 117. *Auth. si quis C. de adul.*

Castimonie legum veterum defuit punitio simplicis fornicationis; quam tamen Ecclesia numquam neglexit. vt dixi *in* *Iur. Pontif. nou. anal. de cohabit. cler. & Extrauag. Constit. 91. Leonis,* vt concubinam habere non liceat. manum admonere cœperat. sed Nerones, Heliogabali, Caij, Maxentij, Messallinæ, & similia generis humani monstra, vi & exemplo Remp. totam in luxū & libidinē traxerunt, & vitiis leges oppresserunt. nec diu Romani foris strenui manserunt, dum domi malè viuitur: honores, & quæcumque virtutibus ambiri solent turpitudini tribuuntur; & similitudine vitiorum Principalium obtinentur.

Igitur Princeps, Magistratus, & quicumq; Remp. curant, si eam saluā velint, legibus luxuriæ comprimendæ scriptis vim, vitamque suam restituant, seruentque, reos castigent, reatuū instrumenta, & irritamenta, lenones, lenas, lupas procul abigant. & quidem si fieri potest ex totis ciuitatibus exterminent vnā cum meretricibus, venundatis vt faciant malum. vt obtineatur quod Deuteron. c. 21. dicit Dominus, *Non erit meretrix de filiabus*

10.

Pœna in
adulteros
rectè late.

11.

In fornicat
rios.

12.

Eliminan
da lena,
meretrici
ces.

filiabus Israël, neque scortator. & quidem D. Ludouicum regem Gallie edicto expulisse meretrices scriptores asserunt.

13. *Sicem coërcenda intra aliquas angustias.* Cæterum si is sit gentis genius, aut clima, vt sine periculo adulteriorum, stuprorum, præposterarum libidinum inhiberi meretricij coitus non possint: *si non huius aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent; detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas syncera subueniat. c. 25. distinct. 50.* in morem probi medici, qui omittit leuiorem morbum, si ex illius cura motis humoribus maior morbus timeatur. malè affectis corporibus fistulas potiùs tolerare, quàm paralytim pati conuenit. Ideoque perditum hoc genus hominum si profligari non potest, coërceri tamen ita, & recludi in angustias aliquas, & sentinam ciuitatis oportet, vbi corruptis iam dumtaxat seruiat hominibus; non corrumpendis. atque ita receptum est, vt à consortio, & vicinia honestarum familiarum expellatur. quod in regno Neapolitano Rogerius rex decreuit *Const. incip. Quæ passim, ibi, inter boni testimonij fœminas eis habitationem vetamus.* quam olim Matthæus de Afflict. & hodie Borel. *de mag. edictis l. 3.* ritè obseruatam tradidère. quod & Senatus Antuërpientis pluries ordinauit. eo etiam addito, vt si quos lenocinium & meretricium exercere in vicinia honesta contingeret, quia contra desperatam eam fœcem palam testari meticulosus aliquando graue videtur, testimonio aliquot vicinorum, quorum nomina non publicarentur, sine strepitu, aut figura iudicij ædilitio quodam & censorio iure statim in destinatam istis hominibus ciuitatis insulam relegarentur. vetitis etiam dominis (quod contra manifestos vsurarios *c. 1. de vsur. in 6.* iubet) ne qui turpiter viuentibus domos vllas eloquent, additâ pœnâ, si quis secus faxit. Prudenter profectò. si & ostracismus erga probos quamuis, sed suspectos apud Græcos laudari meruit. *Meretricem,* inquit Cicero, *l. 2. de fin. in matronarum cœtum inducere perinde est, ac si quis voluptatem in virtutum concilium conducatur.* Affricat earum consuetudo aliquid de suo morbo; anhelitus & corpora inficiunt & animos non vehementior pestis vllius contagio.

Quare rectè iterum Neapoli constitutum refert Borellus, ne meretrices vehi possint carrucis, non chirothecis manum induere, & apud Iudicem meretriculum turpitudinem suam profiteri, & in matricula describi debeant. quòd si Iudæorum more panno aliquo fuluo aut flauo caput obligari, vel vt apud nos peste tacti virgulam feralem quoties prodeunt gestare iube-

iuberentur, fortè huiusmodi probrum aliquas retardaret in præcipitio stantes, aut lapsas etiam reuocaret. In id saltem incumbendum, vt infamiâ habitationis ab honestis secernantur, noscanturque, ne incautos corrumpant, & non nisi sponte se præcipitantibus obsequantur.

Quare non admittenda est controuersia, num meretrix marito nupta in reliquarum chaos reiicienda sit? quia cum Vlp in l. 46. D. de verb. signif. matrem familias, inquit, accipere debemus eam quæ non inhonestè viuit; matrem enim familias à cæteris foeminis, mores discernunt atque separant: proinde nihil intererit nupta sit an vidua, ingenua an libertina. nam neque nuptiæ neque natalles faciunt matrem familias, sed boni mores. consonat lex 41. D. de rit. nupt. ex quibus conficitur nuptias turpitudinem non excusare, sed augere. & quamquam non absorbeatur turpitudò, quæ postea intermissa est. l. 43. D. de rit. nupt. tamè meretrix, quæ meretricium quæstum, postquam in mariti manum venit, intermisit, pœnâ turpiter viuentibus scriptâ vt non teneatur ratio euincit, esto famæ maculam non eluerit.

Seruandæ castitati non parum contulerint Magistratus, si matrimonii inprimis fauerint. & Romani quidem multis priuilegiis eos donauerunt, qui proli gignendæ incumberent priuatis, publicisque à muneribus excusabantur, quibus iustitiam, pluriùmque liberorum obuenerat. Inter candidatos etiam numerus filiorum præualebat. Germanicus apud Tacitum l. 1. ad inuidiam insidiatorum, Numerate, inquit, sex liberos. & Drusus, cum vxor ei geminos peperisset, nullis ante se Romanis Principibus tale aliquid contigisse in senatu gloriatus est. nec priuilegia nubentium sacris litteris data ignorantur, fœcunditas & sterilitas agnoscuntur pro pœna aut beneficio Dei; qui sterilem facit matrem filiorum latantem. Nuper Rex Hispaniæ insignia priuilegia attribuit in matrimonium se dantibus, cum per bella quæ per Europam gerantur, nauigationes, ac colonias Indicas viduari Hispaniarum incolis, vrbes ciuibus, rura agricolis animaduertisset. quibus nec malè olim cœlibatui pœnæ præscriptæ fuerunt. quæ in gratiam quidem virginittatis, & continentis vitæ abrogatæ sunt; vt Euangelico consilio obsecundaretur. cæterum uis, qui contempto matrimonio, quod sacramentum magnum dixit D. Paulus, vagis libidinibus diffluunt, aut focariis cœcubinibus polluantur, nec ratio fauet, nec legales pœnæ remitti deberent, vt Resp. legitimis ciuibus suffulta, domi fortis, & foris non ignobilis habeatur, præsertim si ad

ciui-

14.

Maximè
puniendæ
coniugata,
nisi sint
emendata.

15.

Castitatē
promouet
fauor ma-
trimoniis
factus.

ciuitates, & prouincias deferri cœptas, vel alias amplificandas, multi prudentissimè peregrinos etiam non admiserint tantùm, sed & variis priuilegiis allexerint, iure ciuitatis donarint, seu aliter coluerint. quâ ratione non parum Roma profecit. vt Oratio Claudij *apud Tacit. lib. 11.* luculenter proponit. & hodie ratio Religionis multas vrbes & prouincias impleuit, vt Delus olim ob templum creuit, vndique ad affirmationem Maiestatis concurrentibus hominibus. *Iust. l. 24.* Sed & illud ad fauorem matrimonij pertinet, vt vxores honore maritorum splendescant, & nobilitentur, forum & domicilium fortiantur. *Mulieres, inquit l. mul. C. de Incol. honore maritorum erigimus, & genere nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus.*

CAPVT V.

De Reformatione.

1. *Vterque Magistratus strenuè officio suo incumbat.* **N**ihil tam felix, vt non aliquando à primæuo instituto nonnihil deflectat. itaque si quando benè instituti cessitauerint, reuocandi sunt in viam. In eam rem magistratum in Rep. duplex ratio. Ecclesiasticus est, & Ciuilis. vtriusque diuersa functio: sed & in quibusdam tamen communis. ad illum sacrorum cura, ad hunc ciuilis administratio pertinet; ad vtrumque in suo ministerio ea decernere, & pridem decreta exequi, quæ à maioribus ad Ecclesiam & Remp. bene constituendam, bene regendam ordinata sunt. Ecclesiasticus quidem subditos ad pietatem, religionem & supernam beatitudinem dirigit: Ciuilis ad publicam tranquillitatem, virtutemque moralem. ille docendo, hortando, æterna præmia atque pœnas proponendo: hic imperio magis, quàm admonitione vtitur. pœnis hic ciuilibus, infamiâ, exilio, morte: ille internis plerumque, excommunicatione, aliisque censuris: quamuis & aliis nonnumquam, citra corporis & membri mutilationem, sed & moderatè admodum. grauis enim aliarum pœnarum inflictio ad opera gladij materialis refertur. vnde *Greg. lib. 2. epist. 52. refertur d. 45. c. 1. quid autè de Episcopis, qui verberibus timeri volunt, Canones dicant: bene fraternitas vestra nouit. Pastores enim facti sumus, non percussores. & egregius prædicator dicit: Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. noua verò atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.* Ad hos pertinent, qui sine graui scelere & certo periculo fu-